

Domácí vzdělávání

Jana Hatschabachová

MFF UK, Pedagogika II, LS 2019/2020

Úvod

Téma domácího vzdělávání jsem zvolila hlavně proto, že o něm výhledově uvažuji pro svou dceru. Ráda bych v této práci popsala, co to vlastně je domácí vzdělávání a jakým právním rámcem se musí řídit v České republice. Dále bych se chtěla věnovat různým formám domácího vzdělávání, jejich výhodám a nevýhodám.

1 Co je to domácí vzdělávání?

Pojem domácí vzdělávání jako takový, je vlastně celkem nepřesný. Z právního hlediska totiž v České republice nic takového neexistuje. Dle §41 školského zákona se jedná o individuální vzdělávání.

Individuální vzdělávání je vzdělávání bez trvalé docházky do školy, která je akreditována MŠMT. Způsobů, jak lze takovéto vzdělávání plnit je mnoho. Dítě si lze vzdělávat doma samostatně, nebo s využitím soukromého učitele. Dále je časté společné vzdělávání více rodin, které si své děti střídají mezi sebou, a tak má každá rodina některé dny v týdnu na starosti více dětí naráz a jindy má volno. Další možností je využití tzv. komunitní školy. Tato škola není akreditována MŠMT, tedy se stále jedná o děti individuálně vzdělávané.

2 Co je to kmenová škola?

Pojmem kmenová škola je označena škola, na kterou bylo dítě přijato k plnění povinné školní docházky. Dnes již může tuto funkci plnit jakákoli základní škola. Zákon ale stanovuje, že o povolení individuálního vzdělávání rozhoduje ředitel/ka školy. Záleží tedy na vedení školy, zda a jak bude individuální vzdělávání probíhat. Je tedy důležité zamyslet se nad tím, jaké jsou mé důvody pro volbu individuálního vzdělávání a zda mi škola (typicky nejbližší spádová) vyhovuje a nabízí to, co od domácího vzdělávání očekávám. Pokud ne, je třeba najít takovou kmenovou školu, která bude splňovat má očekávání. Důležitým faktorem při výběru kmenové školy je také to, zda už s tímto

typem vzdělávání má škola zkušenosti. Pokud ne, dá se očekávat, že prošlapávání cesty bude náročnější, než zvolit školu, která už ví, co a jak.

3 Proč volit domácí vzdělávání?

Důvodů, proč se rodina rozhodne pro domácí vzdělávání je mnoho. Může tím například řešit šikanu svého dítěte ve škole, nebo se pravidelná denní docházka do školy neslučuje s prací rodičů, případně s tréninky dítěte. A v neposlední řadě se způsob výuky v klasické škole nemusí slučovat s ideologií rodičů. Důvody, které vedly k volbě domácího vzdělávání, se často promítnou i do způsobu, kterým je pak dítě vzděláváno.

Pokud důvodem pro domácí vzdělávání dítěte nebyla nespokojenost se systémem vzdělávání, ale například delší služební cesta rodičů, či náročný koníček dítěte, probíhá vzdělávání doma typicky klasickou formou. V době, kdy se dítě věnuje učení, využívá klasické učebnice ze školy, typicky se snaží držet tempa, kterým probírají danou látku i jeho spolužáci ve škole.

Pokud byly důvody pro volbu domácího vzdělávání ideologické, je velmi pravděpodobné, že domácí výuka probíhá odlišně od výuky ve škole. Ideologickým důvodem může být třeba potřeba rodiny vychovávat dítě v určitém náboženství (např. křesťanství nebo buddhismus). Dalším důvodem může být potřeba vychovávat dítě v souladu s přírodou a okolím. V těchto případech bývá častou volbou nějaká forma lesní školy či křesťanskou, která ale ne vždy mají akreditaci MŠMT a je tedy nutné mít dítě zapsané k individuálnímu vzdělávání v nějaké jiné škole.

Ideologickým důvodem pro volbu domácího vzdělávání může být také rozpor s nastavením rodinné politiky v České republice. Typicky plánují žít jako rodina spolu a trávit spolu co nejvíce času, který je běžnou školní (i školkovou) docházkou velmi omezen. Rodiče se většinou snaží zařídit si práci tak, aby mohli pracovat z domova nebo v čase, kdy s dětmi bude druhý z rodičů. Tyto rodiny se také většinou snaží přistupovat k vyučování jiným způsobem. Často tvoří různé projekty na dané téma, kterému se věnují delší dobu. Ke zvolenému tématu přistupují z více různých pohledů a tak lze v rámci jednoho tématu probrat jak látku dějepisu, matematiky či fyziky naráz. Jejich přístup se může ještě lišit v tom, zda si dané téma určuje samo dítě nebo je určeno

rodičem. Jediná podmínka je, že se musí držet ŠVP své kmenové školy a na přezkoušení umět vše, co je třeba.

4 Přezkoušení

Přezkoušení má každá škola nastaveno po svém. Nemusí se lišit jen ve způsobu přezkušování, ale také v četnosti. Některé školy mají během školního roku jen dvě přezkoušení (v pololetí a na konci roku) a jiné mohou vyžadovat přezkoušení každý měsíc. Zároveň přezkoušení nemusí probíhat v jediném dni, ale může být rozvrženo i do několika dní. I toto je jeden z faktorů, podle kterého je třeba vybrat si kmenovou školu. Častá frekvence přezkušování může být silně omezující, jelikož si žák nemůže rozvrhnout látku, jak by chtěl on, ale musí se řídit požadavky na přezkoušení.

Přezkoušení může probíhat klasickými testy, kdy žáci nejčastěji dostávají stejné pololetní testy, jako děti ve škole. Nevýhodou tohoto zkoušení pro děti je, že v podstatě nemají možnost ukázat, na čem celý rok doma pracovaly.

Další možností je tzv. portfoliové přezkoušení. Portfolio je soubor materiálů, prezentací a projektů, na kterých dítě za poslední půlrok pracovalo a které si doveze k přezkoušení. Tyto materiály by měli souviset s látkou, která se v daném ročníku probírá. Přezkoušení pak probíhá formou řízeného rozhovoru učitele či učitelů s dítětem nad jeho portfolio. Dítě má za úkol předvést, co poslední půlrok dělalo. Učitel může pokládat doplňující otázky a tím si i ověřit, zda dítě dané látce opravdu rozumí. Portfolio zároveň dítěti poskytuje jisté vodítko, když si nemůže na něco vzpomenout.

Někdy může dojít i ke kombinaci obou předchozích metod přezkoušení. Typicky se využívá testů pro látku matematiky, případně češtiny a cizího jazyka a ostatní předměty bývají zkoušeny portfoliově.

5 Výhody a nevýhody domácího vzdělávání

Domácí vzdělávání má spoustu výhod i nevýhod a je třeba je brát v potaz, pokud se o domácím vzdělávání rozhodují.

Asi první výhodou domácího vzdělávání, která každého napadne, je, že není potřeba ráno brzo vstávat a honit se do školy. Další výhodou je individuální přístup a s tím spojená efektivita práce. Pokud se ve výuce věnuje jen jednomu dítěti, je jednodušší zvolit formu výkladu takovou, aby mu vyhovovala a díky tomu je pravděpodobné, že stejnou látku probereme mnohem rychleji než ve škole. S individuálním přístupem

souvisí také svoboda – možnost učit se jak chceme, kdy chceme a částečně také co chceme (v rámci ŠVP pro daný ročník si pořadí můžeme určit sami). Tato dávka svobody s sebou nese také požadavek na zodpovědnost a samostatnost. Dítě se tím učí samo si rozvrhnout práci a zároveň jí včas opravdu udělat.

Nevýhodou může být náročnost úlohy domácího učitele pro rodiče. Další nevýhodou, nebo spíše úskalím domácího vzdělávání jsou finance. Podpora státu pro rodiče vzdělávající své děti doma neexistuje a tak je potřeba mít takové finanční podmínky, aby jeden z rodičů pracovat nemusel a mohl se věnovat výuce a nebo mít takovou práci, kterou lze vykonávat na dálku a třeba i v odpoledních nebo večerních hodinách.

6 Co vše je třeba zařídit pro domácí vzdělávání?

Individuální vzdělávání je dnes plnohodnotným plněním povinné školní docházky. Od roku 2016 lze takto plnit docházku i na druhém stupni ZŠ.

První je třeba vybrat si kmenovou školu. Tento krok je třeba nepodcenit a opravdu se zamyslet, jaká mám od domácího vzdělávání očekávání a zda je mnou vybraná kmenová škola splňuje.

Pokud máme kmenovou školu vybranou, potřebuji vyplnit „žádost o individuální vzdělávání“. Tento tiskopis by Vám měla poskytnout škola, kde chcete své dítě vzdělávat. Tato žádost musí kromě základních informací o dítěti (jméno, příjmení, rodné číslo, místo trvalého pobytu) obsahovat také uvedení období, ročníku, popřípadě pololetí, kdy má být žák individuálně vzděláván. Dále se zde musí uvést důvod pro individuální vzdělávání (např. individuální přístup, vyšší efektivita práce, atd.), prostorové a materiálně technické zabezpečení vzdělávání (dítě má k dispozici svůj psací stůl, případně počítač, mikroskop, knihovnu, atd.). Nakonec je třeba sepsat seznam učebnic a učebních textů (zde by mělo stačit uvést, že budete využívat učebnice a pracovní sešity, které vyhovují požadavkům uvedeným v RVP).

Dalším dokumentem, který budete potřebovat je potvrzení s PPP (pedagogicko-psychologické poradny). Jedná se o vyjádření PPP k domácímu vzdělávání vašeho dítěte. Tady může nastat problém, že vyjádření PPP k domácímu vzdělávání bude negativní. To ale neznamená, že Vás škola nemůže k domácímu vzdělávání přijmout. O povolení domácího vzdělávání totiž ze zákona rozhoduje ředitel/ka kmenové školy a ne PPP.

Pro individuální vzdělávání je potřeba doložit maximální dosažené vzdělání jednoho z rodičů. Aby rodič mohl svého potomka vzdělávat na prvním stupni ZŠ, je třeba, aby měl maturitní vysvědčení. Pro vzdělávání na druhém stupni ZŠ je již potřeba VŠ vzdělání jakéhokoli zaměření (stačí bakalářský titul). Pokud ani jeden z rodičů nemá dostatečné vzdělání, je zde možnost využít garanta. Garant podepíše, že se podílí na vzdělávání vašeho dítěte. Garantem může být kdokoli – babička, dědeček, teta nebo třeba kamarádka. Zodpovědnost za vzdělávání stále nesou jen zákonní zástupci dítěte.

Závěr

V této práci jsem se pokusila shrnout vše podstatné, co se týká domácího vzdělávání v České republice. V první části práce jsem představila pojmy jako domácí vzdělávání nebo kmenová škola. Dále jsem popsala důvody, proč nejčastěji rodiny přistupují k domácímu vzdělávání a jak se toto pak liší. Dále se věnuji různým možnostem přezkoušení a jaké jsou výhody a nevýhody nejen různých druhů zkoušení, ale také domácího vzdělávání obecně. V poslední části práce je věnována tomu, co vše je potřeba zařídit pro to, aby vaše dítě mohlo být vedeno v individuálním vzdělávání a také tomu, jaké jsou nároky na vzdělavatele dítěte.

Seznam použité literatury

- [1] KAŠPAROVÁ, Irena. *Spolu*. Akademia, 2019. ISBN 978-80-972769-4-2
- [2] Informace a doporučení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k individuálnímu vzdělávání žáků v základní škole. *MŠMT* [online]. , 18 [cit. 2020-05-22]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/46873/>
- [3] VESELÁ, Bára. *Domácí vzdělávání, jak na to?* [online]. 1. 2018 [cit. 2020-05-23]
- [4] Zákon č. 561/2004 Sb. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>